

ringar inom näringslivet och nya arbetsformer, har detta konstaterande en särskild tyngd och får icke förbises vid planering för sjuk- och hälsovård i morgondagens samhälle. Företagshälsovården måste här få det utrymme dess möjligheter berättigar den till. Därtill måste möjligheterna till samarbete och samordning mellan företagshälsovården och samhällets resurser beaktas.

För produktionen är det väsentligt att rätt utnyttja de mänskliga förutsättningarna. Även här kan företagshälsovården lämna värdefulla bidrag, varför det borde ligga i företagets intresse att sådan verksamhet kommer till stånd inom vidare sektorer av näringslivet.

Detta ger företagshälsovården aktualitet. Vad man i dagens läge helst vill se, är en snabbare utbyggnad av arbetsplatsernas hälsovård och därtill en konsekventare tillämpning av erfarenheter, som visat sig fruktbärande. För att finna former för företagshälsovård vid medelstora och mindre arbetsplatser är ytterligare försöksverksamhet önskvärd. En utvidgning av företagshälsovården kräver ytterligare utbildningsmöjligheter för industriläkare och industrisköterskor, också detta en stor fråga, som här avslutningsvis endast kan antydast.

Sammanfattning

Företagshälsovården måste byggas upp på basen av en koncis målsättning. Delaktiviteterna måste avvägas och rutinerna organiseras med hänsyn till denna. För optimalt resultat är det väsentligt att nära anknyta verksamhetens arbetsformer till företagets organisation. Ett sådant samarbete är speciellt påkallat för att lösa bioteknologiska frågeställningar och personalplaceringsproblem. Betydelsen av samarbete och samordning med samhällets sjuk- och hälsovård, speciellt i rehabiliteringen, men även beträffande sjukvården, poängteras. Det är ändamålsenligt att bedriva viss sjukvård inom verksamhetens ram, men denna måste begränsas till art och omfattning och planmässigt inordnas i arbetsplatsens medicinska program i stort. Arbetsplatsens sjukvård skall komplettera, ej ersätta vad samhället kan erbjuda. Svårigheterna att i större omfattning installera företagshälsovård på medelstora och mindre arbetsplatser beröres. Läkarhusens möjligheter och industrisjuksköterskornas medverkan därvidlag framhålles. Utbildningsbehovet antydes. Med hänsyn till den betydelse relationerna i arbetet har både för individens hälsa och produktionen är en snabbare utbyggnad av företagshälsovården påkallad.

Den danske Bedriftslægevirksomhed — Erfaringer og Vurdering¹⁾

Av læge *Otto V. Garum*, Köpenhamn

Den danske Bedriftslægeinstitution er vokset frem i de sidste ca. 25 Aar — stærkest de sidste 15 Aar.

Saaledes finder vi første Gang i "Den alm. danske Lægeforening"s Love i 1945: Kollegial Vedtægt for Bedriftslæger. Denne lov var ret omfattende og har sikkert her i Landet virket af-

skrækkende paa mange Arbejdsgivere, som paa-tænkte at ansætte Bedriftslæge.

Den alm. danske Lægeforening vedtog derfor at ændre Loven og i 1955 blev en ny simplere Vedtægt for Virksomhed som Bedriftslæge vedtaget. Det er denne Vedtægt, vi arbejder efter i Dag:

1. Bedriftslægen (B) er Virksomhedens Konsulent i alle lægelige Spørgsmaal.

¹⁾ Foredrag vid nordiska industriläkarmötet i Falsterbo 23—25 maj 1963.

2. B kan følge og bedømme Personalets Sygdomsforhold.

3. B. underretter Virksomhedens Ledelse om konstateret Sygdom, saafremt det drejer sig om Tilfælde, der

a: skønnes under Arbejdets Udøvelse at frembyde nærliggende Fare for andres Liv og Helbred,

b: formenes opstaaet eller forværret p. grund af Arbejdet eller de Forhold, der arbejdes under,

c: lægeligt motiveret Hensyntagen under Arbejdsudøvelsen.

Virksomhedens Ledelse har ikke Adgang til B.s Journaler.

4. B. foretager Bedømmelse af Personalets Helbredstilstand og deraf betinget Arbejdsevne i Forbindelse med Personalets

a: Ansættelse — b: Placering — c: Forfremmelse — d: langvarige eller hyppige Sygdomsperioder — e: Afsked.

5. B. foretager Undersøgelser med Henblik paa evt. foreliggende Arbejdsrisiko. Ved positivt Fund underretter B. paagældendes egen Læge.

6. B. giver i Tilfælde af alvorlig smitsom Sygdom blandt Personalet Anvisning paa Foranstaltninger mod yderligere Spredning af Smitten og fører evt. fornødne Forhandlinger med Embedslæge, Tuberculosestation m.v.

7. B. foretager profylaktiske Vaccinationer.

8. B. har Pligt til at oplyse den behandlende Læge om Arbejdsforholdene ved Mistanke om ikke lægeligt begrundet Sygdomsfravær.

Som man ser — alt i alt forebyggende Arbejde — dog kan B. yde nødvendig Lægehjælp ved Ulykkstilfælde og pludseligt opstaaet eller forværede Sygdomstilfælde, saafremt han er til Stede i Virksomheden.

Skal jeg nu kort meddele vore Erfaringer og Vurdering af vort Arbejde — vil jeg se paa vort Arbejde mod Individet og Milieuet.

Over for Individet har vi medvirket til at forebygge Ulykke og Sygdomme opstaaet paa Grund af Arbejdet. Vi har ogsaa konstateret andre Sygdomme paa et saa tidligt Tidspunkt, at Helbredelse eller bedre Levevillkaar blev muligt.

F. Ex. har jeg gennem mere end 20 Aar kontrolleret Personer, der arbejder med organiske Opløsningsmidler og med Blyforbindelser. Har mange Gange konstateret Tilløb til Forgiftning, men har saa blot ved at advare arbejderen eller ved at give ham fornyet Instruktion i Brugen af Beskyttelsesmidler — her under almindelig personlig Hygiejne — opnaaet at bevare ham i Arbejdet og bevaret ham paa den sædvanlige Arbejdsplads. Saaledes viser det sig, at det ofte er tilstrækkeligt, naar Arbejderen faar at vide, der er Begyndelse til Forgiftning — saa passer han bedre paa — og undgaar Forgiftning. Er det ikke nok — har jeg medvirket til, at Arbejdspladsen eller Arbejdsgangen ændres, saaledes at Forgiftningsfaren formindskes. Enkelte Gange er det ikke muligt — at faa en Arbejder fri for Forgiftningssymptomer — saa bliver han fjærnet fra det farlige Arbejde og altsaa undgaar at blive syg.

B. har gjort et stort Arbejde for at formindskes Sygdomme opstaaet paa Grund af forkerte Arbejdsstillinger. I dette Arbejde har B. haft stor Hjælp af Fysioterapeuter. Man erindrer maaske Dr. Nørskov Andersens store Arbejde for nogle Aar siden. Han kunne meddele: Aaret før Arbejdets Paabegyndelse havde en bestemt Afdeling talrige Sygedage paa Grund af disse Sygdomme — medens samme Afdeling det første Aar efter Indførelsen af Kampen mod fejle Arbejdsstillinger ingen Sygedage havde paa Grund af fejle Arbejdsstillinger. Dette Arbejde har vi fulgt op i mange andre Virksomheder og Resultaterne er aldeles fortræffelige. For ca. 10 Aar siden begyndte jeg Arbejde i min Virksomhed med Henblik paa samme. I de første Aar havde jeg Tilfælde af Sygdomme i Bevægelsesapparatet — men efterhanden, som jeg kom igennem Virksomheden er disse faktisk forsvundet. Selvfølgelig kan det ske — for det er jo ikke tilstrækkelig at korrigere Arbejdsstedet, saa et Menneske kan arbejde der — for et Menneske kan jo ogsaa bruge sine Muskler forkert eller spændt — saaledes at der kan opstaa Begyndelse til Sygdomme — men saa er som Regel ny Instruktion om den

rette Brug af Bevægelsesapparatet tilstrækkelig til at stoppe Udvikling af egentlig Sygdom.

Vedrørende Arbejdspladsen har B. medvirket til at gøre denne egnet for Mennesket. Det har drejet sig om Indretning af Maskiner, saa de kan betjenes af et Menneske — og det har drejet sig om Indretning af Lokaler — med Henblik paa f. Ex. Belysning, Støj, Indhold i Luften af skadelige Dampe og Støv — her kan jeg erindre om Dr. Erik Steenbergers store Arbejde fra 1956 —

Bedriftlægen har medvirket til Forbedring af almindelig personlig Hygiejne — her særlig vigtigt f. Ex. ved Bekæmpelse af Blyforgiftning og ved Bekæmpelse af Fodsvamp.

Ved Samtaler med Personalet er der Lejlighed til at drøfte dets Trivsel paa Arbejdspladsen. Der kan være uheldig Arbejdskolleger eller uheldige Arbejdsledere — men ved Samtaler med Paa-gældende og ved Inspektioner paa Arbejdspladsen — lykkedes det i mange Tilfælde at bedre Klimatet paa Arbejdspladsen — ja! selv private hjemlige Sorger kan B. være med til at udbedre.

Stor Fordel for baade Arbejdsgivere og Arbejdstagere er B.s Udførelse af Vaccinationer i Virksomheden. Der er for os Bedriftlæger ingen Tvivl om, at B.s arbejde har sparet alle Parter for Tab af Tid og sparet utallige Sygedage — ikke alene til Gavn for Virksomheden og dens Medarbejdere — men ogsaa for Samfundet.

Vurdering af danske Bedriftlægers Arbejde kan ses fra forskellige Sider.

Fra Arbejdsgiver Side har Interessen vel overvejende været produktionsmæssigt — økonomisk — idet en Arbejdsgivers Hovedinteresse er at drive sin Virksomhed saa, den giver et godt økonomisk Udbytte. Ved at holde sit Personale rask, undgaar Arbejdsgiveren Nedgang eller Stop i Produktionen. I Dag er jo meget Arbejde Specialistarbejde — og bliver en saadan Arbejder syg — kan det ofte være vanskeligt at erstatte ham — det tager Tid at oplære en ny — altsaa Nedgang i Produktion og økonomisk Tab.

Der er ogsaa Arbejdsgivere som med Vel-færdsforanstaltninger — her under Sundhedspleje — søger at give deres Medarbejdere gode

Arbejdsforhold ud fra rent menneskelige Syndpunkter — men alligevel findes der Arbejdsgivere, der siger "hvad skal vi med en Bedriftlæge"?

Af Danmarks Virksomheder har i Dag ca. 75 Bedriftlæge — det drejer sig om baade store og ganske smaa Virksomheder. Det er jo ikke mange, og desværre ser det ud til, at der er kommet en vis Stagnation. Der kommer nok stadig nye Stillinger, men andre bliver nedlagt. Nogle af disse vist nok, fordi Arbejdsgiveren — og vist ogsaa Arbejderne — syntes, de ikke fik nok ud af det. Beklageligvis er Aarsagen ogsaa nok den, at flere Virksomheder ansætter Læger, som ikke har særlig Indsigt i Bedriftlægearbejdet og allerede er fuldt beskæftiget i andet Arbejde — saa deres Tid til Bedriftlægearbejdet bliver for ringe.

Mange Arbejdsgivere har ogsaa beklaget sig over, at Bedriftlægen ikke maatte behandle — men det er jo Betingelserne i Danmark. B.s Arbejde er jo alt overvejende det forebyggende Arbejde — hvilket der jo ogsaa er tilstrækkeligt af.

Arbejdstagerens Vurdering: Med ganske faa Undtagelser har man overalt været glade for B. At forhindre en Arbejdstager i at blive syg, betyder for ham, at han har det godt og at han undgaar økonomisk Tab — for selv om, vi i Danmark har mange Hjælpemidler i Sygeløn m.m., er det altid Tab at blive syg. Af personlig Erfaring ved jeg, hvis periodiske Undersøgelser af en eller anden Grund udsættes, møder Arbejderne op og spørger hvorfor — d.v.s., de følger med i, hvornaar disse Undersøgelser finder Sted.

Arbejdstagerne har altid været meget velvilligt indstillet over for Bedriftlægerne. Arbejdstagerne forstaar, at det baade økonomisk og helbreds-mæssigt er til deres Fordel. Der har derfor i det store og hele været stor Tilfredshed blandt Arbejdstagere med Bedriftlægerne's Arbejde. At der saa findes Personer, som ikke kan eller vil forstaa Bedriftlægens Anvisninger — eller prøver at faa politisk Indflydelse paa Grund af Bedriftlægens Arbejde (Risikotillæg — Protest med Afsked paa Grund af Sygdom) skal lige bemærkes.

Der skal ogsaa have været Tilfælde, hvor Arbejdstagerne var utilfredse med Bedriftlgen, som herefter blev afskediget.

Naar Bedriftlægerne skal vurdere deres Arbejde, er det nok mere vanskeligt — for selvfølgelig mener vi, der nu for mange Aar siden er gaaet ind i dette Arbejde — at det har sin store Berettigelse og Værdi. Vi mener jo bestemt, at vore Undersøgelser — baade af særligt udsatte og almindelige Undersøgelser — i talrige Tilfælde har stoppet Udvikling af Sygdom — baade lettere Sygdomme i Bevægeapparatet og alvorligere Forgiftninger, der maaske kunne have medført Døden. Ligeledes har vore Undersøgelser afsløret almindelige — ikke arbejdsbetingede — Sygdomme paa et saa tidligt Stadium, at det har haft stor Betydning for baade Arbejdsgiver og Arbejdstager.

Vi kan ikke se rettere end vort Arbejde er af saa stor Betydning og af langt større Betydning end meget andet profylaktisk Lægearbejde i Dag — at det bør indføres overalt. Saa for os er det ufatteligt, at der ikke er Bedriftlæger i alle Virksomheder.

Naar vi skal vurdere Bedriftlægens Arbejde, synes jeg ogsaa, vi maa se paa B.s Forhold til øvrige Kolleger. Der har i Danmark været en vis Modstand blandt andre Læger mot Bedriftlæger — men med ny Generation af Læger, synes det som om Modstanden er ved at forsvinde. I Almindelighed maa vi sige, at vi har et godt Samarbejde med vore praktiserende Kolleger, som jo kommer til at behandle de, der bliver syge i Virksomhederne. Desuden har vi et udmærket Samarbejde med Arbejdstilsynet, baade med dets Fabrikinspektører og dets Arbejdslæger.

Under Den alm. danske Lægeforening fik vi 8 Februar 1956 stiftet Danske Bedriftslægers Organisation, som tager sig af Bedriftlægernes lønmæssige og arbejdsmæssige Forhold.

Skal jeg give en Vurdering af danske Bedrift-

lægers Arbejdsforhold — maa jeg sige, at i det store og hele, er der gode Arbejdsforhold for Bedriftlæger i Danmark. Det er et interessant og afvekslende Arbejde, som stadig mange Aar frem i Tiden vil give mere end Arbejde nok. Problemet bliver nok at skaffe Læger.

Til Slut vil jeg forsøge en Vurdering fra Samfundets Side. Kan Produktionen holdes — evt. øges i en Virksomhed — stiger sikkert Virksomhedens Skattebyrde — det skulle komme Samfundet til gode. Stiger Produktionen — vil for mange Produkters Vedkommende — Exporten til Udlandet stige — altsaa Indtægt for det danske Samfund. Er Sygeligheden paa Arbejdspladsen mindre — er Sygeligheden jo i hele Samfundet mindre — herved er Udgiften til Sygdomsbehandling mindre — altsaa Samfundet sparer Penge. I Danmark har vi jo et næsten tvungen Sygeforsikringssystem, idet alle over 16 Aar skal være Medlem af en Sygekasse. Naar Bedriftlægerne holder Personalet i Virksomhederne raske, spares Sygekasserne for Udgifter — altsaa stor Fordel for Sygekasserne. Da en Del af Udgifterne i Sygekasserne refunderes af Statskassen, vil saaledes ogsaa Statskassen spare Penge og hermed altsaa det danske Samfund.

Ved Indførelse af en ny Arbejderbeskyttelseslov 1954 forsøgte vi Bedriftlæger att fa indført noget om Bedriftlæger i Loven — men det lykkedes ikke. Ved Tillæg til Loven af 12 Juni 1958 staar der for første Gang nævnt, hvor der findes Bedriftlæger i en Virksomhed, bør Bedriftlægen være Medlem af Sikkerhedstjenesten. Dog synes jeg, der burde have staaet, Bedriftlægen *skal* være Medlem af Sikkerhedstjenesten — men det var en første officiel Anerkendelse af Bedriftlægen fra Samfundets Side.

Maa jeg slutte med følgende: Som Bedriftlæge vil jeg ønske, at hvert Samfund maa faa den Hjælp som en Bedriftlæge kan yde — til Gavn for det enkelte Menneske — til Gavn for hele Samfundet.